

אדרת רשב"ם

ר"ת אמרות דוב רוזנברג תלמיד רבינו שלמה ב"ר מרדכי
לזכר נשמת הגה"ק רבינו שלמה מזוועהיל זי"ע

בס"ד

פ' חקת שנת וסוגיא זו בלשון חקה ללא טעם לפ"ק גליון קנ"ב

מדור הנעשה ונשמע

בראשית השבוע, יום ראשון העל"ט, בערך בין השעות 7:30 ל' 9:30 בבוקר, ראו כאן בארצנו הקדושה ליקוי חמה כבארבעים אחוז, כאשר הלבנה הסתיר חלק מהשמש, ונשאלתי האם מותר להסתכל בליקוי חמה כזאת כיון שזה רק חלקי, כי בליקוי מלא יש סכנת הסתכלות שלא תביא לידי עיוורון, ולמעשה הי' השמש כ"כ חזק, שאי אפשר היה להסתכל בה, אבל עניתי לשואלים, אינני יודע אם ליקוי של ארבעים אחוז יכול לגרום לעיוורון, אבל בוא נחשוב חשבוננו של עולם, הרי ליקוי החמה מתקיים כאשר הירח מכסה חלק מהשמש, והרי **שמש** בגימטריא **תר"מ**, ואם תוריד כמנין **יר"ח** מן החשבון של **שמ"ש**, נשאר כמנין **תכ"ב**, ומצינו בפ' יתרו דמיד אחר קבלת התורה כתיב וְכָל הָעַם רֵאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְגו' (שמות כ:טו), כתיב רֵאִים חסר בלי וי"ו, וכשתעשה חשבון, תראה כי **וכל העם ראים**, בגימטריא **תכ"ב**, בדיוק כמנין ההפרש בין שמ"ש ליר"ח, ופירש רש"י ז"ל על האתר בשם המכילתא, וכל העם רואים - מלמד שלא היה בהם אחד סומא (רש"י), כי בקבלת התורה נתרפאו כל הסומין, והנה באמת לא ידוע לי על אף אחד כאן בארצנו הקדושה שנעשה עיוור השבוע, אבל הייתי ממליץ שהצוות של משרד הבריאות יעברו בדיקות ראייה אצל אופטימיסט, הרי כנראה יש להם בעיה בראייה, לא רואים בתל אביב כמה אנשים נדבקו בנגיף הקורונה השבוע, גם לא בכל הערים אשר גרים בהם חילונים, הם רק "ראו" והם רק "מצאו נתונים מדאיגים מאד", שבעיר אלעד ובקרית צאנז בטבריה, רק שם נדבקו אחוזים מסוימים בנגיף הקורונה, ולכן אין להם ברירה, אלא לשלוח את השעיר לעזאזל "החרדים המדביקים" לגטו, והטילו סגר על כל אלעד, ועל קרית צאנז בטבריה, שהם רחובות זלמן שז"ר, דוד אלעזר, ושפע חיים.

באותו יום ראשון העל"ט, ערב ר"ח תמוז, בקרתי בציון של הגאון הקדוש רבי מנחם זמבה הי"ד בהר המנוחות לא רחוק מהרה"ק קדושת אהרן מבעלזא זי"ע, אשר מרענן לנו את הזיכרון מתקופות אפילות בהיסטוריה, האיך שבתחילת מלחמת העולם השנייה נכבשה וורשה בידי הנאצים ימש"ו, אשר גירשו את היהודים לתחומי גטו וורשה, ובמהלך דיכוי מרד גטו וורשה, בשבת חול המועד פסח י"ט בניסן תש"ג, התחיל ביתו של הגאון הקדוש רבי מנחם זמבה הי"ד לבעור, ודיירי הבית ניסו לחצות את הרחוב אל עבר הבית שממול, כאשר לפתע נשמעו יריות, ואח"כ כאשר נרגעו הקולות של היריות, יצאו החוצה וראו כי הגאון הקדוש רבי מנחם זמבה הי"ד נורה למות ונהרג על קידוש השם.

והנה ההסבר לשלוח את החרדים לגטו היא פשוט מאד, דהרי לבולשביקים ברוסיה הסטליניסטית היתה סיסמה מוכרת שאמרה, "הכה ביהודים - ותציל את רוסיה", הבולשביקים הישראלים אימצו סיסמה דומה, "הכה בחרדים - ותציל את מדינת ישראל", כאשר הממונים בממשלה מסתובבים בלי ראש חוסר אונים ואין להם שום מושג איך להתגבר עליה, מצאו שפן ניסוי, הסגר על המגזר החרדי

באלעד ובקרית צאנז בטבריה, בבית שמש פחדו ולא העיזו לעשות סגר, מפני מה שעשו להם הקנאים שם בסגר הקודם, בכל אופן אין, לא באלעד ולא בקרית צאנז בטבריה, אין נדבקים באחוז יותר גבוה משאר הארץ, אלא שעד עתה הי' מדיניות שלא לעשות בדיקת קורונה רק למי שיש תסמינים, אבל כעת אשר הכריז שר הבריאות החדש יולי אדלשטיין שגם לאלו שלא חווים תסמינים של הנגיף זכאים להיבדק, ובנוסף, הבדיקות הורחבו לכלל חלקי הארץ, באו חרדים כולם בהמונים ביחד לעשות הבדיקה, וכתוצאה זינק אחוז הנדבקים שהתגלו בבת אחת, ובמצגת שווא הציגו כאילו עלייה בתחלואה באזורים ובשכונות החרדים, והתקשורת קפצו על המציאה שהחרדים אשמים בהתפשטות הקורונה, בהסתה נגד החרדים אשר נחשבו כצאן לטבח.

וסימנך, **אלעד טבריה**, בגימטריא זה נגד חרדים, ואינני רוצה להגיד שזה גם בגימטריא **מיין קאמפ**, למי שאינו יודע, מיין קאמפ הוא שם של ספר בגרמנית מלא גזענות, שנאה, וארס, נגד היהודים, שכתב צורר היהודים הרשע מנהיג המפלגה הנאצית בגרמניה היטלר ימח שמו וזכרו בתקופת מאסרו בכלא לנדסברג לאחר שהורשע בניסיון ההפיכה נגד ממשלת רפובליקת ויימר, הספר מפרט את תוכניותיו לעתידה של גרמניה, קשה להגיד שמשרד הבריאות התכוון בכל כך רשעות וגזענות נגד החרדים, נשאר את זה במונח של "סגר פוליטי", אבל ההשלכות שיכול לצאת מזה, גורם לשנאה והסתה בתקשורת נגד החרדים, וגורמת נזק בלתי הפיך, ומייצרת סטיגמה על החרדים שהם כאילו האשמים בהתפשטות הנגיף, בזמן אשר ההיפך הוא הנכון, כי החרדים הם השומרים את ההוראות והנחיות של משרד הבריאות ביתר שאת וביתר עוז בשיא הרצינות הרבה יותר מהחילונים, וחייבים לבלום את התופעה הזאת תיכף ומיד, ואם לאו, סופו מי ישורנה.

וכאן הבן שואל, האם לא צדק ח"כ הרב יעקב ליצמן כשאמר שאסור לגזור להגבלות תנועה על בסיס אופי האוכלוסיה אלא על פי שיקולים מקצועיים בלבד, וגם ח"כ הרב מאיר פרוש תקף את החלטת הממשלה ואמר, כי ישנם מוקדי הדבקה מסוכנים ורגישים בהרבה מהעיר אלעד או מהשכונה החרדית בטבריה, למרות זאת הסגר לא הוטל עליהן, משרד הבריאות ממשיך לסמן את הציבור החרדי כיעד קל שאפשר להכניס אותו לגטו, כנראה משום שהוא לא מצליח למצוא פתרונות איך להתמודד עם התפשטות הנגיף, ההתנהלות הזו חייבת להשתנות, וכדברי הח"כ הרב יעקב טסלר, כי הטלת סגר אינו פתרון קסם, דין תל אביב כדין אלעד וטבריה, עד כאן דבריו, וצריכים להוסיף ולומר, דין חילוני כדין חרדי, אמש (יום חמישי) בבוקר, הציבו המשטרה מחסום בפנינת וייצמן וזלמן שז"ר בטבריה, ולא נתנו לחרדים לעבור, כאשר באותו הזמן נתנו לחילונים לעבור חופשי, ואפילו כאשר הגיע אברך מחסידי קרלין עם ספר תורה בידו כדי להחזירו לארון הקודש בביהמ"ד אחר שקראו בה במנין בחצר בית בקרית צאנז, לא נתנו לו לעבור, והכריחו אותו לשוב ולחזור על עקבותיו הביתה עם הספר תורה, כאשר ממש באותם הרגעים נתנו לכל חילוני לעבור חופשי, שומו שמים !.

בוודאי חייבים לשמור את ההנחיות של משרד הבריות, ונשמרתם מאד לנפשותיכם, אבל בוא ונחשוב חשבוננו של עולם, בניו יורק מתוך 19,400,000 תושבים נפטרו 24,782 אנשים מנגיף הקורונה, כאשר בארץ ישראל מתוך 8,655,535 תושבים נפטרו 309 אנשים, זאת אומרת שבניו יורק מתו 36 פעמים אחוז התושבים מנגיף הקורונה יחסית ממה שנפטרו בארץ ישראל, ובניו יורק סכום הנדבקים עומד על 390,000 לעומת 22,576 בארץ ישראל, וזאת אומרת כמעט 8 פעמים

יחסית ממה שנדבקו בארץ ישראל, האם יש למישהו הסבר אחר ממקרא מלא בסוף פ' עקב, ארץ אשר ה' אלקיך דרש אתה תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה (דברים יא:יב).

ואולי יש לראות בזה אות מן השמים כי קרובה ישועה לבא, וסימנך, זלמן שז"ר, דוד אלעזר, שפע חיים, בגימטריא סיום תקופת הקורונה, ואנחנו נמצאים בדור שבן דוד בא, וסימנך, סגור זלמן שז"ר דוד אלעזר שפע חיים, בגימטריא ג' פעמים דוד שבן דוד בא, וג' פעמים הוי חזקה, ואיתא במסכת ראש השנה, אמר רבי יוחנן, ומשם [מטברי'ה] עתידין ליגאל, שנאמר התנערי מעפר קומי שבי (ר"ה לא:), ועוד סימן, כי גזירה רק חרדים - אלעד טברי'ה בגימטריא שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, שכבר הגיע הזמן של ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יציר כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו, ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה, וא' מן התסמינים של נגיף הקורונה, שאובדים את חוש הריח, ולא מרגישים טעם באוכל, וזה מזכיר לנו את דברי רבי שמעון בן אלעזר במשנה בסוף מסכת סוטה, משבטלה סנהדרין וכו', רבן שמעון בן גמליאל אומר, העיד רבי יהושע, מיום שחרב בית המקדש, אין יום שאין בו קללה, ולא ירד הטל לברכה, וניטל טעם הפירות, רבי יוסי אומר, אף ניטל שומן הפירות, רבי שמעון בן אלעזר אומר, הטהרה נטלה את הטעם ואת הריח וכו' (סוטה מח.), ובפרט בשבת זה שקורין בו מצות פרה אדומה, שהוא לטהר טמאים, ישפיע השי"ת רוח טהרה על כל ישראל לטהר אותם מכל הטומאות והחטאים ויתלבנו כל העונות בבחינת כשגל ילבינו, בביאת גואל צדק בב"א.

מלור הכרוך

חולין, אמרינן בצרכאשית רבה (פ"ע א'), וידר יעקב נדר לאמר, לאמר לדורות, שיהיו נודרים צעת רנה (תוספות חולין ב. ד"ה אבל אמר הרי עלי לא), אצל קודם שנעסוק בזאת, נקדם צעוד כמה הקדמות צמה שדרשו רז"ל על מקראי קודש הללו וזה ילא ראשונה.

תמן תנינן בריש מסכת יומא, תניא, קח לך משלך, ועשה לך משלך, ויקחו אליך משל צבור, דברי רבי יאשיה, רבי יונתן אומר, בין קח לך בין ויקחו אליך משל צבור, ומה תלמוד לומר קח לך, כזיכול משלך אני רואה יותר משלהם (יומא ג:).

ואיתא בספר חנוכה התורה בפסוק זאת חקת התורה וגו', ויש לדקדק, הלא מלינן כמה מצוות שצורה שגם בהם לא נתפרש הטעם, ולא קרא אותם חקה, ומה נשתנה מצוה זו, ויש לומר, לאיתא דפריה היא לכפר על חטא העגל, תצא אמו ותקנה וכו' (תנחומא חקת פ"ח), והנה איתא בדברי רבותינו ז"ל (רש"י שמות טו:כה בשם המכילתא) על הפסוק שם

וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, זאת חקת התורה אשר לך ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על, ונתתם אתה אל אלעזר הכהן והוליא אתה אל מחוץ למחנה ושחט אתה לפניו, ולקח אלעזר הכהן מדמה בצלצבו והזה אל נכח פני אהל מועד מדמה שצב פעמים (במדבר יט:א-ד).

ופירש"י ז"ל, זאת חקת התורה, לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל, לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה (רש"י).

ובצעל הטורים, פרה אדומה, בגימטריא זה על עון עגל, לא עלה עליה על, כתיב חסר, שאפילו לא משכה צעול, אלא עלה עליה לצד, פסולה (בעל הטורים).

ונל"פ בצעזשי"ת, ללכאורה ל"ב, למה כפל הכתוב פעמיים לאמר, וכתבו התוספות בריש מסכת

ז"ל, הזאות דפרה, שלא לשמן פסולות, דכתיב ביה חטאת היא (רש"י).

בריש מסכת עבודה זרה, אמר ריש לקיש, בואו ונחזיק טובה לאבותינו, שאלמלא הן לא חטאו, אנו לא באנו לעולם וכו', . . . והאמר ריש לקיש, מאי דכתיב זה ספר תולדות אדם וגו', וכי ספר היה לו לאדם הראשון, מלמד שהראה לו הקב"ה לאדם הראשון, דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו, דור דור ופרנסיו, כיון שהגיע לדורו של רבי עקיבא, שמח בתורתו ונתעלצ במיתתו, אמר, (תהלים קלט:יז) ולי מה יקרו רעיד א"ל וגו', ואמר רבי יוסי אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף שנאמר (ישעיה נז:ז) כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי, לא תימא אנו לא באנו לעולם, אלא כמי שלא באנו לעולם, למימרא דאי לא חטאו לא הוו מייתי, והכתיב פרשת יבמות ופרשת נחלות, על תנאי, ומי כתיבי קראי על תנאי, אין, דהכי אמר רבי שמעון בן לקיש, מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר, אם מקבלין ישראל את התורה מוטב, ואם לאו אחזיר אתכם לתוהו ובוהו (ע"ז ה.).

וכך מצינו בפירש"י ז"ל שם בפ' בראשית, ויהי ערב ויהי בקר יום הששי (בראשית א:לא), הוסיף ה' בששי בגמר מעשה בראשית, לומר שהתנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם ישראל חמשה חומשי תורה.

אבל יש עוד דרך על ה' יתירה שביום הששי, דאיתא במדרש – ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, אמר רבי יודן – זו שעה יתירה שמוסיפין מחול על קדש (בראשית רבה פרשה ט' סימן י"ד, וילק"ש פרק א' רמז ט"ז), ואיתא בספר מנחת חינוך וזה לשונו הקדוש, ועיין ר"ן בבבליה פרק המזיא [ט"ז ע"ב מדפי הר"ף ד"ה תגן] שכתב, הא לרריך להוסיף קודם בין השמשות הוא למאן דאמר ספיקא לאורייתא מן התורה לחומר, א"כ אין לריך ריבוי לבין השמשות על כן לריך להוסיף מקודם, עי"ש, נראה מדבריו לדעת הר"מ [פ"ט מטומאת מת ה"ב] אין לריך להוסיף קודם בין השמשות, כי בבין השמשות עצמו יכול להוסיף, כי מותר מן התורה בעשיית מלאכה בין השמשות

שם לו חוק ומשפט, דמאות פרה אדומה במרה נלטו, והנה בהיותם במרה עדיין לא חטאו בעגל, ולא היה יכול לומר הטעם זה, לכן קראה חוקה (חנוכת התורה - לקט שמואל).

ותמן תנינן במסכת יומא, איתמר, שחיטת פרה ופרו, רב ושמואל, חד אמר פרה פסולה פרו כשרה, וחד אמר פרו פסולה פרה כשרה, תסתיים רב הוא דאמר פרה פסולה וכו', ולשמואל דאמר פרו פסולה, מאי שנא פרו דכתיב אהרן וחוקה, פרה נמי הא כתיב אלעזר וחוקה, שאני התם דכתיב ושחט אותה לפניו, שיהא זר שחט ואלעזר רואה, ורב, שלא יסיח דעתו ממנה, ושמואל שלא יסיח דעתו מנא ליה, נפקא ליה מושרף את הפרה לעיניו וכו' (יומא מב.).

ובמסכת מנחות, תנו רבנן, שבע הזאות שבפרה שעשאון בין שלא לשמן בין שלא מכוונות אל נכח פני אוהל מועד פסולות, ושצפנים ושצמאורע, שלא לשמן פסולות, שלא מכוונות כשרות, והתניא גבי פרה, שלא לשמן פסולות, שלא מכוונות כשרות, אמר רב חסדא, לא קשיא, הא רבי יהודה הא רבנן, דתניא, מחוסרי כפרה שנכנסו לעזרה, בשוגג חייב חטאת, במזיד ענוש כרת, ואין לריך לומר טבול יום ושאר כל הטמאים, וטהורים שנכנסו לפנים ממחיצתו, להיכל כולו בארבעים, מבית לפרכת אל פני הכפרת במיתה, רבי יהודה אומר, כל היכל כולו ומבית לפרכת בארבעים, ואל פני הכפרת במיתה, במאי קא מיפלגי, בהאי קרא ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש מבית לפרכת אל פני הכפרת אשר על הארון ולא ימות, רבנן סברי אל הקודש בלא יבא מבית לפרכת, ואל פני הכפרת בלא ימות, ורבי יהודה סבר, אל הקודש ומבית לפרכת בלא יבא, ואל פני הכפרת בלא ימות וכו', . . . דתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב, אל פני הכפרת קדמה, זה בנה אב כל מקום שנאמר פני, אינו אלא פני קדים, ורבי יהודה לימא קרא פני, מאי אל, שמע מינה אל דוקא, ורבנן אל לאו דוקא, ורבי יהודה דאמר אל פני הכפרת דוקא, והזה אל נכח נמי דוקא, ורבנן מדהתם לאו דוקא, הכא נמי לאו דוקא (מנחות כז:--כח.), ופירש"י

דספיקא דאורייתא רק מדרבנן לחומרא (מנחת חינוך מצוה ש"ג אות ט"ז).

ודרשו רז"ל במסכת יומא, וכבר היה רבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בן עזריה מהלכין אחריהו, נשאלה שאלה זו בפניהם, מניין לפקוח נפש שדוחה את השבת וכו', אמר רבי יהודה אמר שמואל, אי הואי התם הוה אמינא דידי עדיפא מדידהו, וחי בהם – ולא שימות בהם, אמר רבא, לכולהו אית להו פירכא, בר מדשמואל לית ליה פירכא וכו', אשכחן ודאי ספק מנא לן (יומא פה. - פה:).

וידוע מש"כ בספר עמק החכמה להרה"ק ר' מרדכי דוב מהורניסטופיל ז"ע, שכל השאר מאן דאומרים שם, מהיכן הם ילפי דספק פיקוח נפש דוחה את השבת, אל"ל דס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא, וא"כ ספק פיקוח נפש אינו גרוע מכל ספיקא דאורייתא – דמן התורה לקולא אזלינן, רק לשמואל – דיליף מן וחי בהם, ס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא, ולכך כריך לימוד מיוחד לספק פיקוח נפש – שדוחה את השבת, ולכאורה שאר המאן דאומרים שס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא, מה הם יעשו עם הפסוק – ושמתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני ה' (ויקרא יח:ה), אל"ל יפרשו כמו שפירש רש"י ז"ל בחומש, וחי בהם – לעוה"ב, שאם תאמר בעוה"ז – והל"ל סופו הוא מת (רש"י שם).

ושמעתי מפ"ק כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז שליט"א (מלוה דמלכה מוצש"ק חנוכה תשס"ח, ובמוצש"ק חנוכה תש"ע), דהמחלוקת האידך לפרש את הפסוק וחי בהם, תלוי במחלוקת אי דברה תורה כלשון בני אדם או לא, דכלשון בני אדם וחי בהם, היינו בעולם הזה, דבפשטות כלשון שבני אדם מדברים, אי אפשר לפרש וחי בהם לעולם הבא, דכלשון בני אדם – חיות היינו בעולם הזה, וא"כ וחי בהם קאי על פיקוח נפש, אבל אי אמרינן לא דברה

תורה כלשון בני אדם, א"כ שפיר יש לפרש וחי בהם לעולם הבא.

ואיתא בספר שו"ת פנים מאירות וזלה"ק, קשיא לי הא דמצעיי לן בנדריים דף ל"ה ע"ב הני כהני אי שלוחי דידן הוי או שלוחי דרחמנא נינהו, ותמיה לי אמאי לא פשיט מצרייתא דאיתא בפ"ק דחולין (יג:): איש איש, מלמד שמקבלים נדרים ונדבות מכותים, וקי"ל אין שליחות לכותי וכו', וא"כ איך ה' כהנים יכולים להקריב קרבנם אי שלוחי דידן נינהו, הא כותי לאו בני שליחות נינהו ואין הישראל נעשה שליח לכותי, אל"ל ע"כ שלוחי דרחמנא נינהו, ולריך לומר דלגבי נכרים, באמת פשיט ליה דהוי שלוחי דרחמנא, ולא מצעיי להש"ס אל"ל לגבי ישראל אי שלוחי דידן או שלוחא דרחמנא וק"ל (שו"ת פנים מאירות ח"ב סימן קי"ט), ובספר אור חדש בסוגיא שם בקידושין, דקושיית הפנים מאירות הנ"ל אפשר ליישב, דהברייתא דמרבה איש איש שעכו"ם נודרים נדרים ונדבות, קאי למאן דלא ס"ל דברה תורה כלשון בני אדם, אבל למ"ד דברה תורה כלשון בני אדם, לא דרשינן מאיש איש לרבות עכו"ם, וקא בעיי דהכא, למאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם, עיי"ש (אור חדש קידושין כג:).

ואיתא בספר יקהל שלמה (בפ' וישב) שכתב לבאר, שהך אי סומכין על הנס או אין סומכין על הנס, תלוי בזה אי כהני שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא, והוא ע"פ מה שדרשו חז"ל (יומא כא:): עה"פ ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח, אע"פ שאש יורדת מן השמים, מ"כ להביא מן ההדיוט וע"ש, והרבינו בחיי כתב הטעם שמ"כ להביא אש מן ההדיוט הגם שירדת אש מן השמים, בכדי להסתיר הנס וע"ש, אבל יש עוד טעם, דמשום הכי מ"כ להביא מן ההדיוט, כדי להורות שהכהנים שלוחי דידן ולא שלוחי דרחמנא, ונמצא דאי אמרינן כהני שלוחי דידן, י"ל הטעם להורות שכהני שלוחי דידן, ולא להסתיר הנס, כי באמת סומכין על הנס, אבל אי אמרינן כהני שלוחי דרחמנא, אזי בעל כרחך לנו לומר

הטעם משום שאין סומכין על הנס (יקהל שלמה פ' וישב).

וידוע מה לאיתא בספה"ק אגרא דכלה בשם המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע על הפסוק (במדבר כח:יד) זא"ת עלת חדש וכו', שכתובת זא"ת נרמז ב' הנהגות שישנס בהתחדשות הזמנים, דהנה יש הנהגה הטבעיית המסודרת מז' ימי בראשית על כל אשר נעשה תחת השמש מקטן ועד גדול כל ימי תבל, ויש הנהגה התוריית למעלה מן הטבעיית, שרצה כן בעל הרצון מבראשית שבעלי התורה יקבעו עתים על ידי הנהגת התורה שלא כטבע, (ועל זה כתב אדמו"ר הרב הק' מהר"י מ"מ דק"ק קאזניץ זא"ק ל' שאלוין את האדם קבעת עתים לתורה (שבת לא.), אם קבע עתים בזמן על פי הנהגת תורתו שלא כטבע), ואלו הב' הנהגות נרמזין בתיבת זא"ת, היינו הז' מרמזת להנהגה הטבעיית של ז' ימי בראשית, והא"ת מרמזת על כלל התורה כ"ב אהוון מא' עד ת', שהוא הנהגה התוריית שלא כטבע הנהגה לבעלי התורה (אגרא דכלה ריש פ' מצורע).

ובמדק רבה, אמר רבי יוחנן, תנאי התנה הקב"ה עם הים, שיהא נקרע לפני ישראל, הדא הוא דכתיב (שמות יד:כז) וישב הים לאיתנו, לתנאו שהתנה עמו, אמר רבי ירמיה בן אלעזר, לא עם הים בלבד התנה הקב"ה, אלא עם כל מה שנברא בששת ימי בראשית וכו' (בראשית רבה פ"ה ה'), ונמלא למידון, שאם דרשינן ה' יתירה שביום הששי, שצאה ללמד שתנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית, א"כ התנה הקב"ה שכל פעם אשר בני ישראל כריכין נס, שהטבע תהיה משועבדת ללדיקים, וא"כ שפיר סומכין על הנס, אבל אם דרשינן ה' יתירה שביום הששי לתוספות שבת מצעוד יום, א"כ אין הוכחה שהטבע משעבדת לחכמי התורה, וא"כ אין סומכין על הנס.

ותנן במשנה במסכת כריתות, שומן וחלב לפניו, ואכל אחד מהן – ואינו יודע איזה מהן אכל, מביא אשם תלוי וכו', ובגמרא שם, איתמר רב אחי אמר חתיכה אחת שנינו – ספק של חלב – ספק של שומן, חייא בר רב אמר חתיכה משתי חתיכות שנינו,

במאי קא מיפלגי, רב אחי סבר יש אס למסורת – מלות כתיב, וחייא בר רב אמר יש אס למקרא – מלות קרינן וכו', אמר רב יהודה אמר רב, היו לפניו שתי חתיכות, אחת של שומן ואחת של חלב, אכל אחת מהן ואינו יודע איזו מהן אכל חייב, חתיכה אחת, ספק של חלב ספק של שומן, ואכלה, פטור, אמר רבא, מאי טעמא דרב, דאמר קרא ועשה אחת מכל מלות ה' בשגגה, עד שיסגוג בשתים, מלות כתיב, מלות קרינן (כריתות יז:), וכתב המאירי בריש מסכת חגיגה וזלה"ק, ושם זהו עיקר מחלקתם, שלדעת המאריך שתי חתיכות – כל ספק מותר מן התורה, ולדעת האחר אסור (המאירי חגיגה ד.).

ואיתא בספר כסף נבחר פ' בראשית וזלה"ק, ותמן תנינן במס' פסחים (ק"ט.), מאי דכתיב וידי אדם מתחת כנפיהם (יחזקאל א:ח) – וידו כתיב, מלמד שידו של הקב"ה פרושה מתחת כנפי החיות לקבל את השבים, וא"כ אם הולכים בתר הכתיבה, ודאי מוכח דהקב"ה מקבל שבים ותשובה מועלת, אבל אי הולכין בתר הקריאה, אם כן קרינן וידי אדם – דקאי על המלאכים, ואין להוכיח דהקב"ה מקבל שבים (כסף נבחר פ' בראשית עה"פ ויאמר א'לקים תדשא הארץ דשא וגו').

ולכאורה האיד מועיל תשובה, הלוא ה' ז' חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו (ישעי' מב:כד), ברם לפי רבי שמעון דס"ל לדבר שאינו מתכוין מותר, וגלוי וידוע לפניך שראוננו לעשות ראונך (ברכות יז.), וכשאזלינן בתר מחשבה לא חטאנו כלל וכלל, כי יצרנו אונסנו, ובאמת יש לזה הוכחה, כי הלך כל יהודי ויהודי מוכן ומזומן בכל עת ובכל רגע למסור את נפשו ונשמתו על קדושת השם, וכמו שאיתא בספה"ק תולדות יעקב יוסף וזלה"ק, ומשל א' שמעתי, שאמרה אשה א' מק"ק מעזביז בלשון רוסיא, יפה בחרנו לנו את אלקינו אבל גם השי"ת יפה בחר בישראל, שהרי פייבוש איש קל ומקדש השי"ת וכו' (תולדות יעקב יוסף פ' בא), וא"כ בתוך תוכיות של האדם לא רוצה לחטוא, ולכן מועיל תשובה, וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בהלכות גירושין, מי שהדין נותן שכופין

אותו לגרש את אשתו ולא ראה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני, ויכתוב הגט והוא גט כשר וכו', מי שתקפו יארו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה, והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו, אין זה אנוס ממנו, אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה, לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל, רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויארו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשק יארו ואמר רוצה אני, כבר גרש לרצונו (רמב"ם הל' גירושין פרק ב' הלכה כ').

ואיתא בספ"ק בנז"ק דוד פ' נח וזלה"ק בא"ד, ונדע דברי השל"ק והמפרשים ז"ל דכתוב תשב אנוס עד דכ"א ר"ת דם כפירה אשת איש, דאי אמרינן עד ועד בכלל מועיל תשובה גם בעבירות אלו, אבל אי אמרינן ולא עד בכלל אינו מועיל תשובה על עבירות אלו עכ"ד, וכבר כתבו המפרשים דלמאן דאמר דתשובה קודמה לבריאת עולם גדול כחה ומועיל תשובה גם על עבירות הנ"ל, והנה במדרש (בראשית רבה א, ד) מנה ששה דברים שקודמו לבריאת העולם ורבי אהבה בר זעירא אומר אף התשובה שנאמר בטרם הרים יולדו – מאותה שעה – תשב אנוס עד דכ"א עיי"ש, וכתב זיפה תואר דפליגי אי דרשינן סמוכין, דמאן דאמר הראשון לא לרוש סמוכין ותשב אנוס עד דכ"א אינו דבוק עם בטרם הרים יולדו, ור' אהבה בר זעירא ס"ל דדרשינן סמוכין, וכתוב בטרם הרים יולדו וכו' תשב אנוס עד דכ"א, שמע מינה דתשובה קודמה לבריאת העולם עכ"ד (בגין דוד פ' נח אות כ"ז).

והנה המחלוקת אי אמרינן עד ועד בכלל או לא, תלוי במחלוקת אי דברה תורה כלשון בני אדם, דכתב המחבר ראובן הוליא שטר חוב על שמעון שזמנו חמישה בניסן, ושמעון הוליא שובר שנכתב בחמשה בניסן כתוב בו שמחל ראובן לשמעון כל תביעות שהיו עליו עד אותו היום, ראובן גובה שטרו, דכלשון העולם עד ולא עד בכלל (מחבר בשו"ע חו"מ סימן מ"ג סעיף כ"ז).

ובפרק הניזקין, בעא מיניה רבא מרבא, מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד צה, תיבעי למאן דאמר תורה מגילה ניתנה וכו', אמר רבי יוחנן משום רבי בנאה, תורה מגילה ניתנה, שנאמר אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי, רבי שמעון בן לקיש אומר תורה חתומה ניתנה, שנאמר לקוח את ספר התורה הזאת (גיטין ט:), ופירש"י מגילה מגילה ניתנה, כשנאמרה פרשה למשה, היה כותבה, ולבסוף מ' שנה כשנגמרו כל הפרשיות, חיצרן בגידין ותפרן, וד"ה חתומה נתנה, לא נכתבה כלל עד לאחר ארבעים שנה, וידוע מש"כ הגה"ק ר' יוסף ענגיל ז"ע בבית האור זולה"ק, דע לאס נאמר דהאבות יארו מכלל בן נח, י"ל דהיתה התחלת נתינת התורה מאברהם, אלא דלאברהם ניתן מילה לבד, וליעקב עוד גיד הנשה, ובמארי פסח, ובמרה עוד מאות, ובסיני היה הגמר, וי"ל דזה תלוי בפלוגתא דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש בגיטין, אי תורה חתומה ניתנה או מגילה מגילה ניתנה, לרבי יוחנן דס"ל שם דמגילה מגילה ניתנה י"ל כן, משא"כ לרבי שמעון בן לקיש דחתומה ניתנה, וטעמו נראה דס"ל דאין ראוי לתורה לפי מדריגת אחדותה שתינתן בזה אחר זה (עיין קונטרס שב דנחמתא אות ה'), על כן ההכרח לומר לכל התורה ניתנה בסיני, ומצוות דמקודם נתחדשו וכמוצן (בית האוצר כלל א' אות ד').

ואיתא בספר ערבי נחל פ' בהעלותך דזה אי דרשינן סמוכין או לא, תלוי אי יש סדר למקרא או לא וזלה"ק, והנה איכא פלוגתא אי דרשינן סמוכין או לא, ונראה לומר, דהדבר תלוי בזה דפליגי תנאי בעלמא (ראש השנה ט:), אי מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו או גם לפני פניו, ואי נימא דמקרא נדרש לפני פניו, ויש מקראות שלא נכתבו במקומם כלל, והם שייכים לפרשה אחרת וכדומה אז כריך ליתן טעם על אותו הפסוק למה נכתב דווקא שם מאחר דגם שם אין מקומו, לכן דרשינן סמוכין ונכתב שם לאיזה טעם, משא"כ למאן דאמר דאין מקרא נדרש לפני פניו אם כן כל פסוק נכתב במקומו, אין מקום כלל לדרוש סמוכין, כי הפסוק נכתב במקומו (ערבי נחל פ' ז).

בהעלותך בנין דוד פ' נח אות כ"ו), ונמלא למידין לאס
אין סדר למקרא, אז שפיר דרשינן סמוכין.

ושמעתי מפ"ק כ"ק מרן אדמו"ר מלאנו
שליט"א [בפלפול בליל ש"ק חוה"מ פסח תשס"ז].
דהנה בזרע ברך שלישי (פ' וישלח) כתב דיך להוכיח
כמאן דאמר לא דרשינן טעמא דקרא מדכתיב אמרת
ה' כרופה, ודרשו חז"ל (ויק"ר פי"ג אות ג') לא ניתנו
המלוות אללא לכרף בהן את הבריות, וכי מה איכפת
ליה להקב"ה למי שסוחט מן האוחר או מי שסוחט מן
העורף, הוי לא ניתנה המלוות אללא לכרף בהם
הבריות עיי"ש, הרי שמלוות התורה גזירה מלפני ואין
לדרוש בטעמיה אללא נעו מעגלותיה לא תדע, וכתב
סס דלמאן דאמר דרשינן טעמא דקרא, י"ל דמוקי
קרא כהך דאיתא במדרש שחר טוב, אמר רבי אלעזר,
לא נתנו פרשיותיה של תורה על הסדר, שאלמלא נתנו
על הסדר, כל מי שהוא קורא בהן, מיד היה יכול
לבראות עולם ולהחיות מתים ולעשות מופתים,
לפיכך נתעלם סידורה של תורה, וגלוי לפני הקב"ה,
שנאמר (ישעיה מד:ז) ומי כמוני יקרא ויגידה ויערכה
לי (מדרש שחר טוב פרק ג'), וזהו כוונת הגמרא
בברכות, אמר רב יהודה אמר רב, יודע היה כללאל
לכרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ (ברכות נה.).
שהיה יודע בחכמה בתבונה ובדעת האיד לכרף את
האותיות ולסדרם לפי הסדר, ע"כ שמעתי מפ"ק
ודפח"ח.

והאיד שאמר הכתוב וידבר ה' אל משה ואל
אהרן לאמר, ודרשינן לאמר לדורות, א"כ אמרינן יש
מיתה כלל חטא, ולא נאמר התורה על התנאי, וה'
יתירה שביום השקי קאי על תוספות שבת מצעוד יום,
וספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא, וחי בהם קאי
בעולם הזה, ודברה תורה כלשון בני אדם, ולא דרשינן
איך איך שעכו"ם נודרין נדרים ונדבות כישראל,
וכהנים שלוחי דידן, ומלוה להביא אש מן ההדיוט
להראות שכהנים שלוחי דידן, וא"כ שפיר סמיכין על
הנס, לפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, זאת, שכתב

הנהגת העולם נמסר לחכמי התורה, וכיון דספיקא
דאורייתא מן התורה לחומרא, א"כ אמרינן יש אס
למסורת, ודרשינן וידו כתיב זה ידו של הקב"ה
שפרוסה תחת כנפי החיות לקבל שבים, ושפיר מהני
תשובה אפילו על עבירות החמורות ביותר, ושפיר
דרשינן סמוכין, והתורה לא נתנה על הסדר, וא"כ
אמרת ה' כרופה קאי על שאין מוקדם ומאוחר בתורה,
אבל שפיר דרשינן טעמא דקרא, ולפיכך קא ממשיך
ואזיל הכתוב חקת התורה, שרק כאן צפרשת פרה
אדומה כתב בה חקה גזירה היא מלפני ואין לך רשות
להרהר אחריה, אבל בשאר המלוות שפיר יש לדרוש
טעמא דקרא, ועוד כיון דהתורה לא נתנה על הסדר,
א"כ אמרינן דמלות פרה אדומה צמרה נלטו ובהיותם
צמרה עדיין לא חטאו בעגל, ולא היה יכול לומר
הטעם לכפר על העגל, לכן קראה חוקה, וכיון
דכהנים שלוחי דידן הוי אמינא שפרה אדומה תהיה
משלך, לכך קא ממשיך ואזיל הכתוב ויקחו אליך,
ודרשינן ויקחו אליך משל צבור, ועוד כיון דיך מיתה
כלל חטא, הוי אמינא שכל דור ודור כשיעשו מלות
פרה אדומה תהיה דור לפי דורשיו, תלמוד לומר
ויקחו אליך ודרשינן לעולם היא נקראת על שמך פרה
שעשה משה במדבר, וכיון דמהני תשובה אפילו על
ע"ז, לפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב פרה אדומה
תמימה, וכתב בעל הטורים, בגימטריא זה על עון
עגל, וכיון דאמרינן יש אס למסורת, לפיכך קא
ממשיך ואזיל הכתוב, אשר אין בה מוס אשר לא עלה
עליה על, ודרשינן על כתיב חסר, שאפילו לא משכה
בעול אללא עלה עליה לצד פסולה, וכיון דמהני
תשובה, א"כ בחר מחשבה אזלינן, ולפיכך קא ממשיך
ואזיל הכתוב, ונתתם אתה אל אלעזר הכהן והוליא
אתה אל מחוץ למחנה ושחט אתה לפניו, ודרשינן
ושחט אותה לפניו, שלא יסיה דעתו ממנה, וכיון
דבחר מחשבה אזלינן, לפיכך קא ממשיך ואזיל
הכתוב, ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל
נכח פני אהל מועד מדמה שבע פעמים, ודרשינן פרה
אדומה שעשאון שלא לשמן פסולות.